

Sigurd Kloumann - en industribygger av stort format

Lista over Sigurd Kloumanns oppdrag som industribygger er virkelig lang. Den strekker seg fra Notodden, via Rjukan til Tyssedal, Sauda, Høyanger og Holmestrand. Den omfatter både kraftverk, damanlegg, forsøksfabrikker, jernbane, et aluminiumverk og videreforedling av aluminium.

Allerede som 23-åring ledet han i 1902 og -03 arbeidet med å planlegge de store kraftverkene Kykkelsrud og Vamma i Glomma. I 1903-04 var han med på utprøvingen av Birkeland og Eydes lysbueovn. I 1905 ble han satt til å lede byggingen av kvelstoffabrikken på Notodden og byggingen av Svelgfoss kraftverk. To år seinere hadde han krevende oppgaver i byggingen av Tinnosbanen.

Han sto også sentralt i utbygging av kraftanlegg og fabrikker på Rjukan, reguleringen av Møsvatn, utbyggingen i Tyssefallene i Hardanger og utbyggingen av kraftverkene i Sauda. Fra 1915 ledet han de store utbyggingene av vannkraft og aluminiumverk i Høyanger. Aluminiumverket i Høyanger er i dag en del av Hydro.

Ansvar på unge skuldre

En spennende side ved oppbyggingen av Hydro er at ledelsen i de første og avgjørende årene la så mye ansvar på unge skuldre. Særlig faller lyset på ingeniør Sigurd Kloumann, (1879-1954), som ble satt på jobben som byggeleder. Han er blitt stående som den unge og dyktige prosjektlederen, et uttrykk for Sam Eydes evne til å håndplukke sine menn. Mye av det som skulle gjøres, var ikke gjort før. Derfor var kravet til godt lederskap ekstra stort.

En av Kloumanns viktigste oppgaver var å holde oversikten – planlegge oppgaver som skulle løses om en uke, om en måned, om tre måneder og enda lengre fram. Det hendte at arbeidsdagen kunne være både 18 og 20 timer. Han ble omtalt med beundring av både arbeidere, funksjonærer og besøkende.

Ble lagt merke til

"Han har med utrolig suksess bygd ut Svelgfoss og regulert de to innsjøene Tinnsjøen og Møsvatn. I tillegg har han stort innsyn i elektriske anlegg, jernbaneforetak og til og med i kjemi. Han har bygget den nye fabrikken på Notodden og innehar fremdeles ledelsen".

Sommeren 1907 skriver ingeniør Carl Duisberg brev til sine tyske oppdragsgivere. Han kan ikke unnlate å dvele ved den unge mannen som Sam Eyde hadde satt til å lede prosjektene. Ennå ganske uforskammet ung, men drivende dyktig.

Først var Kloumann blitt satt på oppgaven som Kristian Birkelands ingeniørfaglige medspiller i prøvevirksomheten høsten 1903 og konstruerte en av ovnene som ble brukt. I likhet med sin sjef arbeidet han gjerne med flere prosjekter samtidig. Derfor var det trolig som det skulle være for Kloumann at han gikk i gang med å planlegge Rjukan-utbyggingen våren 1907, over et halvt år før anleggene på Notodden var fullført.

Den 2. oktober 1907 kunne han anse utbyggingen av Svelgfoss som ferdig. De fire store ASEA-generatorene var da klare til å levere strøm til 32 lysbueovner i den nye fabrikken på Notodden, fem kilometer unna.

”Av ypperste klasse”

Kloumann og hans mange medarbeidere hadde levert et svennestykke det sto respekt av. Anlegget ble levert når det skulle, og prosjektrengskapet viste at kostnadene var i god overensstemmelse med budsjettet. Et skår i gleden var det at generatorene i tur og orden brant opp og måtte skiftes ut. Det hemmet driften ved den nye salpeterfabrikken, men kunne knapt lastes prosjektledelsen. Den flere kilometer lange innsjøen som prosjektet skapte, fikk navn etter han; Kloumannsjøen. 28 år gammel var Sigurd Kloumann allerede en meget erfaren prosjektleder.

”Han må være en arbeidshest av ypperste klasse og har en livskraft som bare unge mennesker er i besittelse av. --- I tillegg til hans talent for konstruksjoner og gjennomføringen av store prosjekter – han har alt i hodet, så vel som en bemerkelsesverdig hukommelse – er han ytterst beskjeden og stiller seg aldri i forgrunnen. Han blir tilbedt av alle sine underordnede, og de anerkjenner alle hans overlegenhet på tekniske områder og hans arbeidskraft. Kort og godt en praktkar, som begeistrer meg og som vi kunne trenge flere av hos oss,” mente Carl Duisberg.

Valgte selv sin kurs

Det gode forholdet til Duisberg skulle bli verdifullt, for samarbeidet mellom Eyde og Kloumann utviklet seg etter hvert i negativ retning. Det endte med at Eyde beholdt roret og Kloumann forlot Rjukan da de første store utbyggingene der var i havn. Han ønsket ikke lenger å stå i skyggen av Eyde. Etter å ha stått i ledelsen for store prosjekter både på Notodden og Rjukan, staker han ut sin egen kurs.

Allerede på vei ut av Hydro stiftet han A/S Saudefaldene og ledet utbyggingen av kraftanleggene i Sauda. Nå var det han som var sjefen. Med kapitalinteresser fra Bergen i ryggen rettet han i 1915 blikket mot Høyanger og stiftet A/S Høyangfallene og Norsk Aluminiums Compagni (NACO). Der kom erfaringene fra Notodden og Rjukan godt med.

Kloumann bygde ikke bare kraftverk, men også et metallverk - en aluminiumfabrikk - og tettstedet Høyanger helt fra grunnen. Inspirert av sin tidligere sjef og erfaringene fra Notodden og Rjukan engasjerte han Norges fremste arkitekter til å utarbeide planene for mønsterbyen Høyanger. Han ønsket ikke en industrigetto som det fantes så mange av i England og på Kontinentet. På mange måter ble Høyanger det sterkeste uttrykk for hvordan Kloumann ønsket å være med og bygge et bedre samfunn.

Høyanger ble en lys og trivelig ”hageby”, med åpne alleer, torg og fine parker. Kloumann var administrerende direktør for NACO til han gikk av i 1946. I 1917 stiftet han også A/S Nordisk Aluminiumindustri i Holmestrand, blant annet for produksjon av kokekar.

I 1986 kom Høyanger og Holmestrand inn i Hydro som et ledd i sammenslåingen med ÅSV. 75 år etter bruddet mellom Eyde og Kloumann ble flere av bedriftene de hadde skapt forent i det som skulle bli en av verdens største aluminiumvirksomheter.

Dikt til ære for Kloumann i forbindelse med at han hadde virket 30 år som ingeniør.

*Bak det hele står en mand
En banebryter for vort land
En mand, hvis vilje, skaperånd
Naturens krefter la i bånd.
Vamma - Svælgfoss - Rjukanfoss
Bød han skaperviljens trods
Saudefaldene blev bragt
Taus i ro - i lænker lagt.
I den vilde Sognefjord
Efter sig han satte spor.
Op der reiste sig en by -
Glans faldt på hans navn påny.
Hans kjæmpeværk blev bragt i havn
Høyanger er byens navn.
Mannen - han i dag er her.
Sigurd Kloumann! Hilset vær!*

Box

- Sigurd Kloumann, født 1. juli 1879 i Vadsø, død 1954, ingeniør og generaldirektør.
- Kloumann avla eksamen i 1899 ved Christiania tekniske skole.
- Foretok studiereiser til vannkraft- og fabrikkbygg i Frankrike, England, Tyskland, Sveits, Italia og USA.
- Erfaringene fra disse og seinere reiser brukte han som leder for flere store industri- og kraftprosjekter i Norge.

Eyde fram til 1912. Dette bildet er tatt ved Hotell Rjukanfoss.